

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

OILAVIY TADBIRKORLIKNING MINTAQA IJTIMOY-IQTISODIY RIVOJLANISHIDAGI O'RNI

G'anisher Ne'matovich Djunaitov,
ganisher-djunaitov@mail.ru

Buxoro muhandislik-texnologiya instituti mustaqil tadqiqotchisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada oilaviy tadbirkorlikning mintaqalar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishidagi o'rnini haqidagi masalalar beriladi, shuningdek, tadbirkorlik va oilaviy tadbirkorlikning mohiyati, mamlakat va mintaqalar iqtisodiyotini rivojlantirishdagi asosiy afzalliklari yoritilgan, oilaviy biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarurligi asoslangan.

Kalit so'zlar: tadbirkorlik, oilaviy tadbirkorlik, oilaviy tadbirkorlikning asosiy afzalliklari, oilaviy biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash zarurligi.

THE ROLE OF FAMILY ENTREPRENEURSHIP IN THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGION

Ganisher Nematovich Dzhunaitov,
ganisher-djunaitov@mail.ru

Independent researcher of Bukhara engineering-technological institute

Abstract:

This article discusses the role of family entrepreneurship in the socio-economic development of regions. Moreover, it sheds light on the essence of entrepreneurship and family entrepreneurship, its main advantages in the development of the economy of the country and regions, and the need to support family business by the state.

Keywords: entrepreneurship, family entrepreneurship, advantages of family entrepreneurship, the need for state support of family business.

Oila – jamiyatning boshlang'ich va birlamchi bo'g'ini sifatida ijtimoiy ishlab chiqarishning asosiy subekti bo'lib hisoblanadi. Agar iqtisodiyot fanining tarixiga nazar tashlasak Iqtisodiyot qadimgi yunonchada «Oykoc» — uy xo'jaligi, oila xo'jaligi, «nomos» — qonun, ya'ni uy xo'jaligini yuritish qonuni, san'ati degan

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ma'nolarda ishlatilgan. Fanda ushbu terminni qo'llagan Ksenofont va Aristotel Imperator va uning oila a'zolariga tegishli xo'jalikni oqilona boshqarish haqida fikrlay turib barcha ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlarning mazmuni-mohiyatini ochib berishga birinchilardan bo'lib qo'l urishgan. Shunday qilib, zamonaviy butun ijtimoiy-munosabatlarning dastlabki tarixiy ildizlari oilaviy tadbirkorlik asosiga qurilganligiga guvoh bo'lishimiz mumkin ekan.

"Tadbirkorlik" so'zi bizning iqtisodiy lug'atlarimizga fransuz yoki nemis tillaridan kirib kelgan va "korxonalar" degan ma'noni anglatadi. Ushbu iqtisodiy kategoriyaning bir to'xtamga kelgan ta'rifi hali ham mavjud yemas. Biz ushbu masala bo'yicha mavjud nuqtai-nazarlarni bir necha guruhlariga ajratgan bo'lardik:

- **Tadbirkor: tavakkalchilikni o'ziga qabul qiluvchi shaxs:** Richard Kanton (Richard Cantillon — 1680-1734 yy.), birinchi bo'lib tadbirkorni kelajakda foyda olish uchun tavakkal qilishga tayyor shaxs sifatida ta'riflagan;
  - **Tadbirkor: iqtisodiy rivojlanishning asosiy omili:** Jan-Batist Sey (Jean-Baptiste Say — 1767-1832 yy.) tadbirkorni iqtisodiy resurslarni yuqori mahsuldorlik sohalariga yo'naltira oladigan va ishlab chiqarishning turli omillarini mavjud ma'lumotlar va tajriba bilan bog'lash orqali ishlab chiqarish jarayonlarini yo'lga qo'ya oladigan shaxs sifatida tavsiflaydi;
  - **Tadbirkor: innovator va o'zgarishlarni olg'a boshlovchi:** Yozef Shumpeter (Joseph Schumpeter — 1883-1950 yy.) "tadbirkor" tushunchasiga "yetakchi, "ijodkor o'zgartirish" jarayoniga hissa qo'shuvchi shaxs" deb ta'rif beradi;
  - **Tadbirkor: shaxsiy fazilatlar va xarakter xususiyatlari tufayli shunday darajaga yetgan:** muvaffaqiyatga bo'lgan yuqori yehtiyoj, yeng yaxshi bo'lish uchun motivatsiya, yuqori darajadagi o'ziga ishonch, optimizm, innovatsion g'oyalarni yaratish qobiliyati, ijodiy fikrlash, iqtidorga boy tasavvur, qat'iyat va uzoqni ko'ra bilish.
  - **Tadbirkor: o'z atrof-muhiti ijobiy ta'sirida shunday darajaga yetgan:** tashqi omillar, jumladan, oila ildizlari, oldingi ish joyi, ta'lim, ijtimoiy aloqalar, madaniyat, oldingi boshqaruv tajribasi.
  - **Tadbirkor rahbar va boshqaruvchi sifatida.** Korxonalar o'sib borishi bilan uning o'sishining ma'lum bosqichida tadbirkor rahbar va boshqaruvchiga aylanadi. Bu yerda boshqaruv qobiliyatlari va bilimlari yordam beradi.
- O'zbekiston Respublikasining 2 may 2012 yildagi O'RQ-328-son bilan ro'yxatga olingan "Tadbirkorlik faoliyati erkinligining kafolatlari to'g'risida"gi Qonunining

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

yangi tahririda “Tadbirkorlik faoliyati (tadbirkorlik) tadbirkorlik faoliyati sub’ektlari tomonidan qonunchilikka muvofiq amalga oshiriladigan, o‘zi tavakkal qilib va o‘z mulkiy javobgarligi ostida daromad (foyda) olishga qaratilgan tashabbuskorlik faoliyatidir, degan ta’rif berilgan. Oilaviy tadbirkorlik to‘g‘risida esa, ushbu qonunning 7-moddasida jismoniy shaxslar yuridik shaxs tashkil etmagan holda birgalikdagi tadbirkorlik faoliyatini oilaviy tadbirkorlik, oddiy shirkat va dehqon xo‘jaligi shakllarida amalga oshirishi mumkin, degan fikrlar keltirilgan.

2012 yilning 26 aprelida qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasining “Oilaviy tadbirkorlik to‘g‘risida”gi O‘RQ-327-sonli Qonunida keltirilishicha, oilaviy tadbirkorlik oila a‘zolari tomonidan tavakkal qilib va o‘z mulkiy javobgarligi ostida daromad (foyda) olish maqsadida amalga oshiriladigan tashabbuskorlik faoliyatidir. Oilaviy tadbirkorlik o‘z ishtirokchilarining ixtiyoriyligiga asoslanadi. Oilaviy tadbirkorlik yuridik shaxs tashkil etgan yoki tashkil etmagan holda amalga oshirilishi mumkin. Yuridik shaxs tashkil etgan holda amalga oshiriladigan oilaviy tadbirkorlikning tashkiliy-huquqiy shakli oilaviy korxonadir. Yuridik shaxs tashkil etmagan holdagi oilaviy tadbirkorlik qonunchilikda belgilangan tartibda amalga oshiriladi. Bunda yuridik shaxs tashkil etmagan holdagi oilaviy tadbirkorlik sub’ektlari uch nafargacha doimiy ishchini yollab, ular bilan mehnat shartnomasi tuzishga, shuningdek mehnatga layoqatli yoshga to‘lgan boshqa yaqin qarindoshlarini, shu jumladan bolalari va nevaralarining erini (xotinini), aka-ukalari va opa-singillarini, ularning xotinini (erini) va bolalarini yuridik shaxs tashkil etmagan holdagi oilaviy tadbirkorlik sub’ektining ishtirokchisi sifatida jalb etishga haqli, degan qator ta’riflar keltirilgan.

Shuningdek, ushbu qonunning 4-moddasida quyidagi fikrlar keltiriladi: Oilaviy korxonaning ishtirokchilari tomonidan tovarlar ishlab chiqarish (ishlar bajarish, xizmatlar ko‘rsatish) va realizatsiya qilishni amalga oshirish uchun ixtiyoriy asosda, oilaviy korxonaning ishtirokchilarining ulushli yoki birgalikdagi mulkida bo‘lgan umumiy mol-mulk, shuningdek oilaviy korxonaning ishtirokchilaridan har birining mol-mulki negizida tashkil etiladigan kichik tadbirkorlik sub’ektidir. Oilaviy korxonaning faoliyati uning ishtirokchilarining shaxsiy mehnatiga asoslanadi. Oilaviy korxonaning tadbirkorlik sub’ektlarining tashkiliy-huquqiy shakllaridan biridir. Oilaviy korxonaning faoliyatini faqat yuridik shaxs tashkil etgan holda amalga oshirishi mumkin. Oilaviy korxonaning qonunchilikka muvofiq xodimlarni yollashni amalga oshirishi mumkin. Oilaviy korxonaning ishtirokchilarining va uning yollanma xodimlarining umumiy soni kichik tadbirkorlik sub’ektlari xodimlarining qonunchilikda belgilangan o‘rtacha

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

yillik sonidan ko‘p bo‘lishi mumkin emas. Bunda oilaviy korxonalar ishtirokchilarining eng kam soni ikki kishidan oz bo‘lmasligi kerak.¹

Oilaviy tadbirkorlik konsepsiyasi tadbirkorlikning boshqa shakllariga qaraganda ko‘proq afzalliklarga yega. Oila nomining o‘zi insonda ishonch va barqarorlik tuyg‘usini shakllantiradi. Oilaviy korxonalar mijozning sifatli ishga bo‘lgan ehtiyojlari haqida ko‘proq qayg‘uradilar. Bu biznesning boshqa shakllariga nisbatan ko‘proq afzalliklarga yega bo‘lishi mumkin. Shu o‘rinda Fortune agentligining tadqiqotlariga ko‘ra, eng kompaniyalar ro‘yxatining qariyb 35 % i oilaviy biznesga tegishli ekan. Ushbu oilaviy korxonalar AQSH YaIMining 64 % ini berar ekan, bandlikning 60 % dan ortig‘ini, va yangi ish o‘rinlarining qariyb 80 % ini ta‘minlar ekan.

Oilaviy tadbirkorlik biznesning boshqa shakllariga nisbatan ijobiy tomonlariga yega. Bu imtiyozlar oilaviy tadbirkorlikni yanada qulay va arzonroq qiladi.

Oilaviy biznesning afzalliklari quyidagilardan iborat:

Birinchi afzallik. Oilaviy korxonalar biznesning boshqa shakllariga nisbatan mustahkamdir. Ushbu korxonalar biznesning barcha aktivlariga ta‘sir ko‘rsatish orqali ishlaydi, masalan, zaxiralar, resurslar, soliq imtiyozlaridan foydalanish va boshqalar; bu ularga uzoq muddatda o‘zini yaxshi tutishiga imkon beradi. Barcha oilaviy korxonalar uzoq muddatda faoliyat ko‘rsatadi, chunki a‘zolar o‘zlarini firmaga aloqador his qilishadi. Oilaviy biznes tashkilot ichidagi resurslar bilan bog‘liq nizolarning past darajasiga yega, bu yesa tegishli tadbirkorlik investitsiyalariga olib keladi.

Ikkinchi afzallik. Oilaviy tadbirkorlik ulkan boylik yaratadi. Oila kompaniyalari vaqt o‘tishi bilan faoliyat yuritadigan faol tadbirkorlik faoliyati orqali boylik yaratishda yaxshi. Ma‘lumotlarga ko‘ra, oilaviy tadbirkorlik deyarli 5,4 ta firma va boshqa bo‘linmalarni tashkil yetadi. Yeng yirik oilaviy biznes kompaniyalari top-5 ligini ko‘rib chiqadigan bo‘lsak, ularning o‘z bizneslarini noldan boshlab, lekin butun imperiyalarini ancha uzoq vaqt davomida muvaffaqiyatli qurganliklarini guvohi bo‘lamiz. 2021 yilning yakunlariga ko‘ra dunyodagi eng yirik oilaviy biznes Novartis sog‘liqni saqlash sohasida tajribaga yega bo‘lib, 279 milliard dollarlik bozor kapitallashuvi bilan dunyodagi yeng yirik dori ishlab chiqaruvchilardan hisoblanadi. Walmart kompaniyasi o‘zining maishiy xizmatlari va operatsiyalari bilan dunyoga mashhur. Kompaniyaning shtab-kvartirasi Qo‘shma Shtatlarda

¹<https://lex.uz/docs/2004956>

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

joylashgan bo‘lib, bu dunyodagi mashhur oilaviy biznesdir. Uoltonlar oilasi a‘zolari tomonidan nazorat qilinadigan kompaniya bozor kapitallashuvi 241 milliard dollarni tashkil qiladi. Facebook nomi dunyodagi har bir insonga tanish. Ushbu kompaniyaga Mark Sukerberg asos solgan, keyinchalik u oilasini biznes maydoniga olib chiqqan. Facebook kapitallashuv darajasini fond bozori kon‘yunkturasidagi juda katta o‘zgarishlari tufayli aniq hisoblash mashaqqatli ish hisoblanadi. Oracle kompaniyasi axborot texnologiyalari sohasi bilan bog‘liq. Ellisonlar oilasi Oracle ning barcha operatsiyalarini boshqaradi. Nike kompaniyasini sanashadi. Bu kompaniya ritsarlar oilasiga tegishli. Bu iste‘molchilar bilan mustaqil ishlaydigan dunyodagi juda mashhur brend. Ushbu kompaniyaning bosh qarorgohi AQSHda joylashgan. Nike kompaniyasining bozor kapitallashuvi 882 milliard dollarni tashkil qiladi.

Uchinchi afzallik. Oilaviy tadbirkorlik biznesni qanday qilib to‘g‘ri yo‘lga qo‘yish kerakligini to‘liq anglab yetgan bo‘ladi. Ajoyib biznes g‘oyani amalga oshirish har qanday korxonada zaruriy narsadir. Oilaviy biznes hamma narsani biladi. Ushbu korxonalar ushbu sohada mutaxassislardir. Ushbu kompaniyalar raqiblarni yangi imkoniyatlarga qanday jalb qilishni biladilar. Ular biznesni aniq va aniq maqsadlar bilan olib boradilar. Oilaviy tadbirkorlikni samarali boshqarish tufayli ular tadbirkorlikning boshqa turlaridan ko‘ra ko‘proq gullab-yashnamoqda. Oilaviy korxonalar kundalik xizmatlardan ko‘ra keyingi avlod xizmatlariga e‘tibor qaratadi. Ular yuqori maqsadlarni ko‘radilar va o‘zlarining tezkor xizmatlaridan ajoyib natijalarga yerishadilar.

Xulosa qilib shuni aytib o‘tish kerakki, bizning mamlakatimizda ham dastlabki qadamlarda oilaviy biznes kichkina qadamlarni namoyish etsa-da, kelajakda juda katta qiymat yaratuvchi kuchga aylanishi mumkinligidan uning hali kurtak otib paydo bo‘lganidan boshlab davlab tomonidan qo‘llab-quvvatlovini tegishli darajaga ko‘tarish talab etiladi, deb o‘ylaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasining "Oilaviy tadbirkorlik to‘g‘risida"gi Qonuni
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021 yil 20 dekabrda "Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va aholining daromad manbalarini kengaytirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida"gi Qarori
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining "Aholi bandligini ta‘minlash borasidagi ishlarni takomillashtirish va samaradorligini oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida"gi 2018 yil 14 iyuldagi PQ-3856-sonli Qarori

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

4. Azimov B. F., Rakhimova D. D. THE ROLE OF RESEARCH AND INNOVATIONS IN THE MODERNIZATION OF THE REGIONAL ECONOMY //Conferencea. – 2022. – С. 43-47.
5. Chorievich B. A. Issues of Formation of Entrepreneurial Skills in Graduates of Higher Education //European Multidisciplinary Journal of Modern Science. – 2022. – Т. 6. – С. 183-187.
6. Djumanazarovna K. G. The role of the state in the formulation of innovation strategy in industrial enterprises //Academy. – 2020. – №. 4 (55). – С. 36-38.
7. Duckworth-Chambless T., Quinones A., Mathiassen L. A Model to Manage Succession in Family Business //Available at SSRN 4322700. – 2023.
8. Khasanova G. D., Kh Y. Y. Government support for the formation of innovative strategy //European research. – 2020. – №. 5. – С. 63.
9. Nematovna R. N. Features of Socio-Economic Development of Regions in the Digital Economy //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF THEORETICAL & APPLIED SCIENCES. – 2021. – Т. 2. – №. 4. – С. 179-183.
10. Nematovna R. N. Tourism and Digitalization: Achievements and Challenges for the Future //CENTRAL ASIAN JOURNAL OF INNOVATIONS ON TOURISM MANAGEMENT AND FINANCE. – 2021. – Т. 2. – №. 6. – С. 40-44.
11. Rasulova N. N. MINTAQAVIY BENCHMARKING: XUSUSIYATLARI VA USLUBIYOTI //INTERNATIONAL CONFERENCES. – 2022. – Т. 1. – №. 21. – С. 23-28.
12. Rondi E., De Massis A., Kotlar J. Unlocking innovation potential: A typology of family business innovation postures and the critical role of the family system //Journal of family business strategy. – 2019. – Т. 10. – №. 4. – С. 100236.
13. Sulaymonov, A. (2020) Flexible Working Practices: Urgency or Future?. *Modern Economy*, **11**, 1342-1350. doi: 10.4236/me.2020.117095.
14. Азимов Б. Ф., Бобоев А. Ч., Абдуллаев Ж. Ж. Определение экспортных драйверов региона путем анализа внешнеторгового оборота бухарской области //ученый XXI века. – 2022. – №. 7 (88). – С. 20-24.
15. Азимов Б. Ф., Рахимова Д. Д. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ И ЕЕ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ //Редакционная коллегия. – 2022. – С. 61.
16. Азимов Б. Ф., Рахимова Д. Д., Солиев Д. Н. НАУЧНЫЕ ОСНОВЫ ИННОВАЦИОННОГО ПОДХОДА К РАЗВИТИЮ

Proceedings of International Educators Conference

Hosted online from Rome, Italy.

Date: 25th January, 2023

ISSN: 2835-396X

Website: econferenceseries.com

ПРОМЫШЛЕННОСТИ И СОКРАЩЕНИЮ БЕДНОСТИ В
УЗБЕКИСТАНЕ //Universum: экономика и юриспруденция. – 2022. – №. 5
(92). – С. 14-17.

17. Азимов Бобир Фаттоҳевич Ўзбек миллий урф-одатлари инвестицион ва инновацион трансформациялашга муҳтожми? // Экономика и финансы (Узбекистан). 2019. №8. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zbek-milliy-urf-odatlari-investitsion-va-innovatsion-transformatsiyalashga-mu-tozhmi> (дата обращения: 20.01.2023).
18. Азимов, Б. Ф. Формирование и совершенствование стратегии поддержки инновационной деятельности в регионах Республики Узбекистан / Б. Ф. Азимов. — Текст : непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 12 (407). — С. 63-65. — URL: <https://moluch.ru/archive/407/89611/> (дата обращения: 20.01.2023).
19. Бобоев, А. Ч. Эволюция теоретических взглядов о предпринимательской деятельности / А. Ч. Бобоев, Ш. А. Рахматов // Фундаментальные и прикладные исследования в современном мире. – 2016. – № 13-2. – С. 94-98. – EDN VQGRYF.
20. Хасанова Г. Д. Государственная поддержка формирования инновационной стратегии // Достижения науки и образования. – 2020. – №. 8 (62). – С. 27-2

E- Conference Series

Open Access | Peer Reviewed | Conference Proceedings

E- CONFERENCE
SERIES